

UDK:372.8

Mohichexra BOLTAYEVA,
O'zbekiston Milliy universiteti Jizzax filiali dotsenti, PhD
E-mail: bmoichexra@bk.ru

DSc, professor T. Ismoilov taqrizi asosida

METHODOLOGICAL FOUNDATIONS OF USING MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN ORGANIZING HISTORY EDUCATION IN HIGHER EDUCATION WITHIN A DIGITAL LEARNING ENVIRONMENT

Annotation

This article discusses the methodological foundations for enhancing the effectiveness of history education in a digital learning environment. Digital technologies, including multimedia materials, interactive presentations, virtual simulations, and online resources, help to organize the study of history in an effective and interactive way. The article also highlights the importance of developing independent learning, improving critical thinking, and continuously updating the pedagogical competencies of educators. History education in a digital learning environment provides new opportunities for students and improves the overall quality of the educational process.

Keywords: digital learning, history education, effectiveness, multimedia materials, interactive learning, virtual simulations, independent learning, critical thinking, teacher competencies.

МЕТОДИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ ПРИ ОРГАНИЗАЦИИ ПРЕПОДАВАНИЯ ИСТОРИИ В ВЫСШЕМ ОБРАЗОВАНИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Аннотация

В данной статье рассматриваются методические основы повышения эффективности преподавания истории в цифровой образовательной среде. Современные информационные технологии, включая мультимедийные материалы, интерактивные презентации, виртуальные симуляции и онлайн-ресурсы, помогают организовать процесс изучения истории эффективно и интерактивно. В статье также подчеркивается важность развития самостоятельного обучения, улучшения критического мышления и постоянного обновления педагогических компетенций преподавателей. Историческое образование в цифровой среде создает новые возможности для студентов и повышает качество образовательного процесса.

Ключевые слова: цифровое образование, преподавание истории, эффективность, мультимедийные материалы, интерактивное обучение, виртуальные симуляции, самостоятельное обучение, критическое мышление, педагогические компетенции.

OLIY TA'LIMDA TARIX TA'LIMINI RAQAMLI TA'LIM MUHITIDA TASHKIL ETISHDA ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING METODIK ASOSLARI

Annotatsiya

Ushbu maqolada raqamli ta'lim muhitida tarix ta'limining samaradorligini oshirishning metodik asoslari ko'rib chiqiladi. Raqamli texnologiyalar, jumladan, multimedia materiallari, interaktiv taqdimotlar, virtual simulyatsiyalar va onlayn resurslar tarixni o'rganish jarayonini samarali va interaktiv shakllarda tashkil etishga yordam beradi. Maqolada, shuningdek, talabalar uchun mustaqil o'qishni rivojlantirish, tanqidiy fikrlashni oshirish va o'qituvchilarning pedagogik kompetentsiyalarini doimiy ravishda yangilashning ahamiyati ta'kidlangan. Raqamli ta'lim muhitida tarix ta'limi talabalarga yangi imkoniyatlar yaratadi va ta'lim jarayonining sifatini oshiradi.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, tarix ta'limi, samaradorlik, multimedia materiallari, interaktiv ta'lim, virtual simulyatsiyalar, mustaqil o'qish, tanqidiy fikrlash, o'qituvchi kompetentsiyalari.

Kirish. Oliy ta'limda tarix ta'limini raqamli ta'lim muhitida tashkil etish bugungi kunda dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Ta'limning raqamli muhitga o'tishi bilan o'quv jarayonining samaradorligini oshirish va o'qitish metodlarini takomillashtirish imkoniyatlari paydo bo'ldi. Zamonaviy axborot texnologiyalari tarix ta'limining sifatini yaxshilashga, o'quvchilarga yangi bilim va ko'nikmalarni tez va samarali shakllantirishga yordam beradi. Internet resurslari, multimedia materiallari, virtual va interaktiv texnologiyalar yordamida tarix fanini o'rganish, nafaqat an'anaviy dars shakllarini, balki o'quvchilarni yangi, innovatsion usullar bilan tanishtiradi.

Zamonaviy axborot texnologiyalarining qo'llanilishi tarixiy voqealarni o'rganishda yangi imkoniyatlar yaratadi, talabalar uchun murakkab mavzularni yanada tushunarli va qiziqarli qilishga yordam beradi. Raqamli ta'lim muhitida ta'lim jarayonini tashkil etishning metodik asoslari, o'z navbatida, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi interaktiv aloqani kuchaytiradi va o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, o'z bilimlarini to'liq tushunishga undaydi. Shu bilan birga, bu jarayonlar o'quvchilarga tarixiy manbalarni chuqur o'rganish, tahlil qilish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi.

Shu sababli, raqamli ta'lim muhitida tarix ta'limini tashkil etishning metodik asoslari muhim ahamiyatga ega bo'lib, bu mavzu oliy ta'lim tizimida ilgari surilayotgan yangi pedagogik yondashuvlar va innovatsiyalarni o'rganishni taqozo etadi.

Raqamli ta'lim muhitining mohiyati va uning tarix ta'limidagi o'rni

Raqamli ta'lim muhitining mohiyati — bu ta'lim jarayonini Zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida tashkil etish va boshqarish tizimidir. Bu muhitda ta'lim mazmuni va metodlari internet, multimedia materiallari, virtual simulyatsiyalar, onlayn platformalar va boshqa zamonaviy texnologik vositalar orqali talabalar va o'qituvchilar o'rtasida interaktiv aloqaning amalga oshirilishidir. Raqamli ta'lim muhitida ta'lim jarayoni sinfda yoki darslikda taqdim etiladigan an'anaviy materiallardan tashqari, o'quvchilarga keng imkoniyatlar yaratadi. Ular o'z vaqtida va joyida darslarni o'rganishi, mustaqil ishlashi, ilmiy manbalarni izlash va tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Raqamli texnologiyalar ta'limning individualizatsiyasini, personalizatsiyasini ta'minlashga xizmat qiladi, ya'ni har bir talaba o'z ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlariga mos ravishda ta'lim olishi mumkin. Bu, o'z navbatida, talabalar o'rtasidagi farqlarni hisobga olish va har birining o'quv jarayonida faol ishtirok etishiga imkon yaratadi.

Raqamli ta'lim muhitining tarix ta'limidagi o'rni

Tarix ta'limida raqamli texnologiyalarning qo'llanilishi tarixiy bilimlarni o'rganishning yangi shakllarini yaratadi. Raqamli texnologiyalar yordamida tarixni o'rganish talabalar uchun yanada qiziqarli va samarali bo'ladi. Tarixiy manbalar, hujjatlar, video materiallar va onlayn arxivlar orqali talabalarga o'qishning boy va interaktiv shakllari taqdim etiladi. Shu tarzda, tarix fani nafaqat memoriza-tsiya jarayonini, balki talabalarining tarixiy materiallarga nisbatan tanqidiy fikrlashini va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli ta'lim muhitida tarix ta'limi zamonaviy texnologiyalar bilan uyg'unlashtirilgan holda o'tkazilsa, o'quvchilar tarixiy voqealarni o'z vaqtida va zamon bilan bog'lab, o'rgangan mavzularini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Masalan, interaktiv xaritalar va virtual muzeylar yordamida talabalar tarixiy voqealarni ko'zdan kechirishlari va ular bilan bog'liq jarayonlarni tasavvur qilishlari mumkin.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar tarix fanini o'rganishda vaqt va makon cheklovlarini bartaraf etishga yordam beradi. Internet va raqamli manbalardan foydalanish orqali talabalar bir nechta turli tarixiy manbalardan ma'lumot olishlari, turli mamlakatlarning tarixini o'rganishlari va global tarixiy jarayonlarga yagona nuqtai nazar bilan qarashlari mumkin. Shu tarzda, raqamli texnologiyalar tarix ta'limining mazmunini boyitadi va o'quvchilarni chuqurroq bilim olishga undaydi.

Raqamli ta'lim muhitining tarix ta'limidagi o'rni nafaqat tarixiy ma'lumotlarni taqdim etish bilan cheklanmaydi, balki o'quvchilarning mustaqil ishlash, izlanish, va tahlil qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham katta hissa qo'shadi. Shuningdek, bu muhit tarixni o'rgatishda interaktiv metodlarni qo'llash imkonini yaratadi, bu esa o'quvchilarning darslarga bo'lgan qiziqishini oshiradi va o'qish samaradorligini yuqori darajaga olib chiqadi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari ta'lim tizimida o'quv jarayonini samarali va interaktiv tarzda tashkil etishda asosiy vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida ta'lim jarayonini yangilash, talabalarning o'rganish jarayonini individualizatsiya qilish va o'qituvchilarga o'quvchilarning o'rganish jarayonini nazorat qilishda yangi imkoniyatlar yaratish mumkin. Zamonaviy axborot texnologiyalarining metodik asoslari, asosan, ta'lim jarayonining sifatini oshirish, talabalar bilan interaktiv aloqani kuchaytirish va ilmiy-tadqiqot faoliyatini samarali tashkil etish kabi maqsadlarga xizmat qiladi.

1. Interaktiv ta'lim metodlari

Zamonaviy axborot texnologiyalarining asosiy metodik asoslaridan biri interaktiv ta'lim metodlaridir. Bu metodlar o'quvchilarning darslarda faol ishtirok etishini, o'quv materiallarini o'rganishda nafaqat eshitish, balki ko'rish, ishlash va izlanish orqali tushunishni ta'minlaydi. Interaktiv metodlar quyidagicha qo'llanilishi mumkin:

Interaktiv taqdimotlar: O'qituvchilar PowerPoint, Prezi kabi dasturlar yordamida talabalar uchun qiziqarli va vizual jihatdan boy taqdimotlarni yaratishlari mumkin. Bunday taqdimotlar talabalarni darsga jalb qilishga yordam beradi va ma'lumotlarni aniq, tushunarli tarzda etkazish imkonini yaratadi.

Multimedia materiallar: Tarix fanini o'rgatishda video, audio va boshqa multimedia materiallar yordamida talabalar tarixiy voqealarni o'rganishning yangi shakllariga ega bo'ladi. Bunday materiallar o'quvchilarga o'rganilgan mavzuni kengroq tasavvur qilish, tarixiy voqealarni jonli tasvirlarda ko'rish imkoniyatini beradi.

Virtual va augmented reality (VR/AR): Tarix fanida virtual realistik muhitlar yoki kengaytirilgan haqiqat (AR) texnologiyalari yordamida talabalar tarixiy joylarni ko'rishlari, muzeylarda sayohat qilishlari, tarixiy voqealarni real va interaktiv shaklda o'rganishlari mumkin.

2. Mustaqil o'qishni qo'llab-quvvatlash metodlari

Zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida talabalar o'z bilimlarini mustaqil ravishda rivojlantirishlari mumkin. ZATo'quvchilarga internet, elektron kutubxonalar va onlayn resurslar orqali mustaqil izlanishlar olib borish imkoniyatlarini yaratadi. Mustaqil o'qish uchun qo'llaniladigan metodlar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Onlayn kutubxonalar va ilmiy bazalar: Talabalar raqamli manbalar orqali kerakli tarixiy ma'lumotlarni tezda topishlari, ilmiy maqolalar va kitoblarni onlayn o'qishlari mumkin. Bu metod ularning mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

O'quv portal va platformalar: Oliy ta'lim muassasalarida onlayn o'quv platformalari va portal orqali talabalar o'quv materiallarini o'rganishlari, video darslarga kirishlari va testlardan o'tishlari mumkin. Bu metod talabalar o'qishni o'z vaqtida va o'z tempida olib borishlariga imkon yaratadi.

3. Sinxron va asinxron ta'lim usullari

Zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish bilan birga, sinxron va asinxron ta'lim metodlarining qo'llanilishi ham o'quv jarayonini yangi shakllarga olib keladi:

Sinxron ta'lim: Talabalar va o'qituvchilar bir vaqtning o'zida interaktiv darslarda ishtirok etadilar. Bunga onlayn video darslar, vebinarlar va video konferensiyalar misol bo'la oladi. Sinxron ta'lim o'quvchilarni jismoniy va ruhiy jihatdan darsga jalb qiladi,

shuningdek, ular o'zaro fikr almashish va muhokama qilish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Asinxron ta'lim: Talabalar o'z vaqtida dars materiallarini mustaqil ravishda o'rganishadi. Asinxron ta'lim metodlari orqali talabalar vaqt va makon jihatidan cheklovlarsiz o'quv materiallarini ko'rib chiqadilar, mustaqil ishlashga ko'proq vaqt ajratadilar.

4. Baholash va tahlil metodlari

Zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida baholash va tahlil jarayonlari yanada samarali va obyektiv bo'ladi. O'quvchilarning o'qish jarayonini baholashda raqamli vositalar va dasturlarni qo'llash imkoniyatlari mavjud:

Onlayn testlar va viktorinalar: Onlayn baholash vositalari yordamida talabalar o'z bilimlarini baholashlari mumkin. Testlar va viktorinalar nafaqat o'quvchilarni baholash, balki ular bilan interaktiv ishlashga, bilimlarni mustahkamlashga yordam beradi.

Ma'lumotlarni tahlil qilish: Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'quvchilarning o'qish faoliyatini, o'rganilgan mavzularni va ularga bo'lgan qiziqishni tahlil qilish mumkin. Bu metod o'qituvchilarga talabalar uchun individual darslar yaratishda yordam beradi.

5. Gibril ta'lim va masofaviy o'qitish metodlari

Gibril ta'lim va masofaviy o'qitish metodlari, ayniqsa pandemiya sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishda o'z o'rini topdi. Ushbu metodlar o'quvchilarga onlayn va an'anaviy darslarni kombinatsiya qilish imkoniyatini beradi.

Gibril ta'lim: O'quvchilarga klassik darslar va onlayn darslarni birlashtirish orqali o'quv jarayonining samaradorligini oshirish imkonini beradi. Talabalar o'z vaqtida mustaqil o'rganish uchun onlayn resurslardan foydalanadilar, lekin ba'zi darslarda an'anaviy usullarni qo'llash imkoniga ega bo'ladi.

Masofaviy o'qitish: Masofaviy ta'lim talabalar uchun dunyoning istalgan burchagidan ta'lim olish imkoniyatini yaratadi. O'qituvchi va talabalar o'rtasidagi aloqalar, video darslar va forumlar orqali amalga oshiriladi.

Zamonaviy axborot texnologiyalari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga, talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi interaktiv aloqani kuchaytirishga, hamda mustaqil o'qishni rivojlantirishga xizmat qiladi. Axborot texnologiyalarining metodik asoslari orqali ta'limda yangi yondashuvlar va imkoniyatlar paydo bo'ladi, bu esa tarix fanini o'rganish va o'qitish jarayonini yanada takomillashtirishga yordam beradi.

Raqamli ta'lim muhitida tarix ta'limining samaradorligini oshirish talabalarga yangi imkoniyatlar yaratadi. Interaktiv o'quv materiallari, mustaqil o'qish imkoniyatlari, sinxron va asinxron ta'lim metodlarini qo'llash, tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini oshirish orqali tarix ta'limi samaradorligini yuqori darajaga olib chiqish mumkin. Raqamli texnologiyalar tarix o'qitishda yangi yondashuvlarni amalga oshirishga imkon beradi va talabalar uchun yanada samarali, qiziqarli va interaktiv o'rganish jarayonini yaratadi.

Xulosa. Raqamli ta'lim muhitining jadal rivojlanishi tarix ta'limini yangi, samarali va interaktiv shakllarda o'rganishga imkon yaratadi. Zamonaviy axborot texnologiyalari yordamida talabalar tarixiy voqealarni nafaqat eshitish, balki ko'rish, his qilish va tahlil qilish orqali o'rganishlari mumkin. Interaktiv taqdimotlar, virtual simulyatsiyalar, onlayn resurslar, multimedia materiallari va boshqa innovatsion texnologiyalar tarix ta'limining samaradorligini oshiradi, talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi va o'quv jarayonini qiziqarli va samarali qiladi.

Raqamli texnologiyalar yordamida tarixni o'rganishning yanada interaktiv va ko'p shaklli metodlari talabalar uchun darslarga bo'lgan qiziqishni oshiradi va o'rganilgan mavzuni chuqurroq tushunishga yordam beradi. Mustaqil o'qish imkoniyatlari, sinxron va asinxron ta'lim metodlarining qo'llanilishi o'quvchilarga o'z bilimlarini rivojlantirishga va o'z vaqtida o'qishni tashkil etishga imkon beradi.

Shuningdek, talabalar o'rtasida tanqidiy fikrlashni rivojlantirish va o'quvchilarning o'rganish jarayonida faol ishtirokini ta'minlash tarix ta'limining sifatini yuqori darajaga olib chiqadi. Raqamli ta'lim muhitida tarix ta'limining samaradorligini oshirish nafaqat talabalarning ilmiy bilimlarini kengaytirishga, balki ularning mustaqil fikrlash va izlanish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham xizmat qiladi.

Shu bilan birga, o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini doimiy ravishda oshirish, zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanishni o'rgatish talabalar bilan o'qituvchi o'rtasidagi aloqani kuchaytiradi va o'qitishning samaradorligini yanada oshiradi. Demak, raqamli ta'lim muhitida tarix

ta'limining samaradorligini oshirish, ta'lim jarayonini yangilash va sifatli ta'limni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega.

ADABIYOTLAR

1. Bates, Anthony W. Teaching in a digital age: Guidelines for designing teaching and learning. BCcampus, 2015.
2. Collis, Betty, and Jef Moonen. Flexible learning in a digital world: Experiences and expectations. Routledge, 2012.
3. Garrison, D. R., & Kanuka, H. (2004). Blended learning: Uncovering its transformative potential in higher education. *The internet and higher education*, 7(2), 95-105.
4. Srivastava, Kiran, and Soumen Dey. "Role of digital technology in teaching-learning process." *IOSR Journal of Humanities and Social Science (IOSR-JHSS)* 23.1 (2018): 74-79.
5. Kozma, Robert B. "Learning with media." *Review of educational research* 61.2 (1991): 179-211.